

Forskningsplan

2022-2025

BYMUSEET I BERGEN

BYMUSEET.

Innhold

Innledning.....	2
Forskning og kunnskapsproduksjon i Bymuseet i Bergen	3
A) Fagfellevurdert forskning	3
B) Kunnskapsproduksjon	3
Tyngdepunkter i forskningen	4
Middelalder	4
Leprahistorie.....	4
Museumspraksis og kunnskapsproduksjon.....	5
Dokumentasjon på St. Jørgen.....	5
Utstilling som forskning?	5
Handlingsbåren kunnskap/immateriell kulturarv	5
Museum og teater	6
Opplevelse av rom.....	6
Liv og død i Bergen by.....	6
Organisering	6
Hvem kan forske i Bymuseet?	6
Forskningstid	7
Forskningsprosjekter og nettverk der Bymuseet deltar	7
Målsettinger	7
Uttalte mål for planperioden:.....	7

Innledning

Bymuseet i Bergen er en kunnskapsbasert organisasjon som bruker, forvalter, formidler og produserer kunnskap på et høyt nivå. En forutsetning er forskning, av oss og andre, i og om våre felt. Denne gir kunnskap både om gjenstander, bygninger og håndverk, og om de historiske sammenhengene den har inngått i.

Forskningen i Bymuseet skal støtte opp under museets overordnede strategi om å sette byens historie i et regional, nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Forskning skal være en del museets kjernevirksomhet slik det er nedfelt i ICOM sitt etiske regelverk, sett i lys av gjeldende kulturmelding, nasjonal og regional museumspolitikkk samt Bymuseets øvrige planverk.

I stortingsmeldingen *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid*. Meld. St. 23 (2020–2021) pekes det på fem hovedmål for museene: solid kunnskapsproduksjon, relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretagelse og aktiv samhandling. I meldingen er det en tydelig forventning om at museer på Kulturdepartementets tilskuddsordning «legg til rette for, og sjølve utfører, forskning». Museene skal bli bedre på forskning og kunnskapsproduksjon i årene som kommer, og det skal sees nærmere på måleindikatorene for denne kunnskapsproduksjonen.

Dette er noe Bymuseet i Bergen slutter seg helhjertet til: For å være gode på det vi gjør, trenger vi ikke bare kunnskap, men også den forståelsen og tryggheten det gir å selv være en forskende institusjon. Museene skal og bør få større selvtilit som kunnskapsprodusenter, og Bymuseet ønsker å være aktiv i denne utviklingen. Vi skal kjenne og ha oversikt relevante forskning, og selv forske og produsere kunnskap.

Målet for Bymuseets forskningsplan 2022–2025 er å utarbeide et forpliktende rammeverk for museets forskningsarbeid, med vekt på museets egenart. Vi skal bidra til den akademiske forskningen i form av fagfellevurderte publikasjoner, men også ta tydelig grep om vår form for kunnskapsproduksjon. Denne er gjerne knyttet til andre praksiser (som håndverk) og kommer til uttrykk på andre måter (som utstillinger) enn i academia. Forskningsformidling behandles ikke i denne planen, men er viktig for Bymuseet og inngår i museets formidlingsplan.

Forskningsplanen revideres årlig og skal både være et internt arbeidsdokument og eksternt formidle våre visjoner og ambisjoner.

Forskningsplanen ble styregodkjent 22. september 2022.

Forskning og kunnskapsproduksjon i Bymuseet i Bergen

Bymuseet forvalter en stor bygningsmasse og store samlinger. Forskning og kunnskapsbyggingen omkring disse må skje i samarbeid med fagmiljøene rundt oss. Vi skal søke samarbeid, være åpne og legge mest mulig til rette for forskning på våre anlegg, våre samlinger og i det hele tatt våre fortellinger.

I vår tilnærming skiller vi tydelig mellom forskning i streng forstand og et videre begrep om kunnskapsproduksjon.

A) Fagfellevurdert forskning

Forskning er en kreativ, systematisk, åpen og etterprøvbar virksomhet som skal etablere ny kunnskap. I praksis betyr dette at forskning er fagfellevurdert virksomhet. Dagens forskning finner sted innenfor en stadig mer finmasket vev av fagfellevurderte, åpne publikasjonskanaler. Det er først når kunnskapsproduksjonen får et utløp gjennom disse at vi kan snakke om forskning i streng forstand.

Dette er ofte nitid og tidkrevende arbeid, som det kan være vanskelig å finne rom for i museums hverdagen. Selv om forskningen vil være knyttet til museets kunnskapsfærer og faglige ansvarsområder, vil den av natur i perioder kunne oppleves som fjernere fra museets normalpraksis. Derfor er det viktig at det legges til rette for forskning i organisasjonen: at det avsettes tid og midler til forskning, og i det hele tatt at forskningens betydning er godt fundert i museet på linje med våre andre aktiviteter. For årene som kommer har vi god tro på at prosjektet Forskningsinfrastruktur for musea i Vestland vil gi god støtte og bety mye for forskningskulturen i museene i regionen.

Det er et hovedmål at det i planperioden skal produseres mer fagfellevurdert forskning i Bymuseet i Bergen.

B) Kunnskapsproduksjon

Et annet viktig fokus er kunnskapsproduksjon i og gjennom museets daglige praksis. Vi skal identifisere og tydeliggjøre den kunnskapsproduksjonen vi allerede bedriver. Dette favner et bredt spekter av aktiviteter fra håndbåren kunnskap til kunnskapsproduksjon, utstillinger, byvandring, omvisninger og (ikke fagfellevurdert) tekstproduksjon. Vi er overbevist om at vi gjennom bevisstgjøring og stimulering kan løfte oss med relativt små midler. Dette vil ofte handle om å skape faglige arenaer og miljøer internt, som interne fagseminarer. I det hele må vi finne riktige utløp for kunnskapsproduksjonen. Noe kan kanskje gjøre seg i avisen eller i sosiale medier, noe kan bli en rapport eller en manual, og noe kan løftes til den fagfellevurderte sfæren og bli forskning.

I planperioden skal vi tydeliggjøre og løfte Bymuseet som kunnskapsprodusent.

Tyngdepunkter i forskningen

Bymuseets steder, samlinger og virksomhet dekker mange kunnskapsfelt. I Bymuseet finnes derfor kompetanse innenfor en rekke fagområder, som gjenstandskonservering, historisk bygningsvern, arkeologi, arkitektur, historie, kunsthistorie og etnologi. Blant våre historiefaglige ansvarsområder kan nevnes herregårdshistorie, den vestlandske «fiskarbonden» og oppvekst- og oppdragelseshistorie.

Bymuseet satser dessuten på å være nettopp det – et generelt bymuseum. Her har vi i de senere årene tatt publikum med ut i byrommet. Bak denne satsingen ligger et stort kunnskapsarbeid som etter hvert bør få utløp også i form av fagfelleverdert forskning.

I perioden 2022–25 vil forsknings- og kunnskapsarbeidet i Bymuseet være preget av middelalderhistorie/arkeologi og leprahistorie. Dette er felt som alltid vil veie tungt, men som nå vil få ekstra fokus grunnet to viktige jubileer: 150 års-markeringen av oppdagelsen av leprabasillen i 2023, og 750 års-jubileet for Magnus Lagabøtes landslov i 2024. Dette er blant de viktigste enkelthendelsene/fortellingene i museets «historiske portefølje». I vår formidlingsplan har vi derfor gjort «Kunnskap» og «Demokrati. Rett og makt» til overordnede temaer for disse årene.

Middelalder

Middelalderarkeologi og middelalderhistorie står i en særstilling i Bymuseet, med den sterkeste og lengste forskningstradisjonen og en dedikert forskningsressurs. Siden åpningen i 1976 har museet formidlet middelalder og middelalderarkeologi i Bergen og på Vestlandet. Bymuseet har også forskningsrett på Universitetsmuseet i Bergens middelalderarkeologiske samlinger.

I inneværende forskningsperiode vil vi delta i *The Borgund Kaupang Project*, et arkeologisk og tverrfaglig forskningsprosjekt om Borgundkaupangen i Ålesund, ledet av Universitetsmuseet i Bergen. I tillegg markeres 750-årsjubileet for Magnus Lagabøtes landslov med en større forskningsbasert utstilling på Bryggens museum i 2024.

Leprahistorie

Et annet sentralt felt i Bymuseets kunnskapsarbeid og kunnskapssfære er Lepramuseet St. Jørgens hospital. Hansen's disease er en størrelse med global interesse, og fortellingene om leprasykdommen, om Armauer Hansens oppdagelse av leprabasillen, og om isolasjon og pasientliv på hospitalet er av spesiell betydning i Bymuseet.

I 2023 markerer Bymuseet at det er 150 år siden Armauer Hansen oppdaget leprabasillen med en ny utstilling og nye formidlingstiltak på Lepramuseet. Inspirert av Hansens forskningsgjennombrudd vil vi dessuten gjøre 2023 til året for vitenskap og forskning i Bymuseet, blant annet gjennom en utstilling på Bryggens museum om kunnskapsbyen Bergen.

Museumspraksis og kunnskapsproduksjon

Bymuseet ønsker i perioden å ha et spesielt fokus på kunnskapsproduksjonen vi allerede bedriver, og hvordan denne kan tydeliggjøres og løftes til et høyere nivå. Et slikt potensial finnes mange steder i organisasjonen. Her vil vi peke på syv aktuelle felt, uten at vi dermed utelukker andre.

Stemmene fra 1800-tallet

I Hordamuseets samlinger finnes en lite kjent og lite utnyttet skatt: Johannes Revheims intervjuer med mennesker født på 1860-tallet. I den senere tid har dette materialet blitt gjennomgått og beskrevet, slik at det nå er langt bedre tilrettelagt for forskning på bestemte temaer. Her er oppvekst, oppdragelse og barndomserfaringer naturlige temaer og starte med. I samarbeid med det skolehistoriske miljøet ved UiB vil vi også se nærmere på omgangsskolen og overgangen til den tidlige fastskolen.

Dokumentasjon på St. Jørgen

Avdeling for bygningsvern legger for tiden inn et stort arbeid i å dokumentere St. Jørgen og anleggets «antikvariske biografi». Opp gjennom tidene har stedet vært gjenstand for stadig nye gjennomganger og planer for det antikvariske arbeidet. Når Bymuseet nå planlegger for større utbedringer og sikring, er det av avgjørende betydning å vite hva som er gjort og tenkt omkring St. Jørgen opp gjennom historien.

Utstilling som forskning?

*Musea i samfunnet*¹ peker på museenes egenart og behovet for å forbedre måleindikatorerne for kunnskapsproduksjon. I den anledning mener vi at utstillingen må forstås som noe mer enn formidling av forutbestemt kunnskapsinnhold. I utstillingen kommer forskjellige fagligheter sammen, og gjennom produksjonen skapes det ofte et originalt kunnskapsinnhold med et element av forskning i seg. Denne har i tillegg en tredimensjonal og åpnere form enn tradisjonelle vitenskapelige tekster. Vi mener at det nettopp i utstillingsarbeidet ligger et stort potensial, både når det gjelder økt metodisk bevissthet og kunnskapsproduksjon. Vi ønsker å ta utgangspunkt i tanken om utstillingen som essay, slik det har vært aktualisert i kunstkritikken og museologien på 2000-tallet².

Handlingsbåren kunnskap/immateriell kulturarv

I Bymuseet har vi en lang og sterk tradisjon innenfor dokumentasjon og formidling av immateriell kulturarv – eller handlingsbåren kunnskap – og sterke frivillige miljøer knyttet til det. Museumsmeldingen er tydelig på betydningen av dette feltet, men påpeker samtidig at kunnskapen om denne delen av museumsvirksomheten er fragmentarisk og lite systematisk. I tråd med museumsmeldingen ønsker vi å få et bedre grep om denne delen av vår virksomhet, og å ramme den tydeligere inn som kunnskapsproduksjon.

¹ *Musea i samfunnet*. Tillit, ting og tid. Meld. St. 23 (2020-2021)

² Mattias Bäckström, *Att bygga innehåll med utställningar. Utställningsproduktion som forskningsprocess*. Nordic Academic Press, 2016.

Museum og teater

De siste ti årene har Bymuseet satset stadig mer på forskjellige former for dramabasert historieformidling i form av «levende museum», museumsteater og etter hvert teatervandringer i bygatene. Dette har blitt et varemerke, en stor suksess og et felt der vi har en sterk faglig kompetanse, antagelig i særklasse blant norske museer. I løpet av planperioden vil vi jobbe med å tydeliggjøre og artikulere denne kompetansen og disse erfaringene.

Opplevelse av rom

Bymuseet forvalter hele fem lystgårder. Dette er kulturminner fra den bergenske trearkitekturens storhetstid, og viktige bidrag til norsk arkitekturhistorie. I perioden vil museet dokumentere og løfte frem lyststedene og de tilhørende samlingene. Gjennom dette vil vi bygge opp spesialisert håndverkskompetanse, samtidig som vi legger til rette for publikums opplevelse av helt spesielle og autentiske rom.

Liv og død i Bergen by

De tre flotte begravellesvognene i Bymuseets samlinger ble i 2021 flyttet fra svært dårlige lokaler og inn i et bedre magasin. I forbindelse med flyttingen ble vognene rengjort og pakket, og klimamålere fulgte prosessen. Gjennom arbeidet har samlingsavdelingen fått ny kunnskap både om forvaltning av store gjenstander, og om tema relatert til vognene. Begravellesvognene forteller en spennende del av Bergens historie, om håndverk i byen, om vognmennene og hestene som arbeidet her, og om sosiale ulikheter mellom folk. Det er et mål å skrive flere artikler til Digitalt Museum.

Organisering

Forskningsarbeidet i Bymuseet handler om kartlegging av forskningskompetanse, tilrettelegging for faglig vekst og kommunikasjon, produksjon av monografier, artikler, kataloger og lignende, søknadsskriving og oppfølging av faglige nettverk og samarbeid. I planperioden vil vi se på nye muligheter for en bedre organisering av dette arbeidet.

Hvem kan forske i Bymuseet?

Ansatte med forskningstid i stillingen (førstekonservator/førstekonservator NMF) forventes å forske på jevnlig basis. Det kan i tillegg legges til rette for at andre ansatte i Bymuseet med forskerkompetanse, men uten forskningstid i stillingen, forsker. Alle forskningsprosjekter skal godkjennes av avdelingsleder samt inngå i virksomhetsplaner og budsjettarbeid som drøftes i ledergruppen og godkjennes av øverste leder. Museets styre skal holdes informert om sentrale forskningsprosjekter. Prosjektene må være relatert til Bymuseets overordnede strategi og oppdragsområder. Søknad om forskning bør som hovedregel sendes inn på høsten i forbindelse med budsjettarbeid.

Forskningstid

Det kan søkes om forskningstid til enkeltprosjekter hvert annet/tredje år, normalt senest seks måneder i forkant og fortrinnsvis i forbindelse med budsjettarbeidet på høsten. Bymuseets ledelse kan også oppfordre til bestemte forskningsprosjekt. For alle forskningsprosjekt skal det utarbeides en prosjektplan med fremdriftsplan og budsjett/finansiering.

Ansatte med forskningstid i stillingen må også avtale forskningstid, men dette utgjør vanligvis rundt 20 prosent av arbeidstiden. I forbindelse med større prosjekt som krever kontinuitet i arbeidet, kan det gjøres avtaler om lengre perioder med 100 prosent forskningstid. Avtalt forskningstid skal skjermes, noe som forutsetter (langsiktig) planlegging av forskning og forskningstid i de ulike avdelingene. Forskningen skal fortrinnsvis munne ut i fagfelleverderte arbeider og/eller publikasjoner.

Forskningsprosjekter og nettverk der Bymuseet deltar

- *The Borgund Kaupang Project*
- *Det nasjonale museumsnettverket for herregårder*
- *Forskningsinfrastruktur for musea i Vestland*
- *Middelalderklyngen*

Målsettinger

Forskning skal være en prioritert oppgave på linje med Bymuseets øvrige virksomhet. Forskning skal inngå på ulike plan både som egenforskning, forskningsformidling, samarbeid og tilrettelegging. Dette vil komme publikum til gode, gjennom ny og oppdatert kunnskap og formidlingsgrep

Videre skal forskning i Bymuseet bidra til intern kompetanseheving og aktivt stimulere til teori- og metodeutvikling i alle museets arbeidsområder. Museets faglige strategier skal styrkes, og det skal utarbeides rutiner for rapportering og lignende i forskningen.

Uttalte mål for planperioden:

- Flere fagfelleverderte artikler og andre publikasjoner
- Plan for NMF godkjenninger
- Delta i faglige nettverk og konferanser og være synlig utad
- Kartlegge kompetanse og lage utviklingsplaner for fagansatte
- Søke eksterne midler til forskerstilling(er) og interne og eksterne forskningsprosjekter
- Etablere gode interne diskusjonsarenaer og arrangere internseminar
- Delta i eksterne samarbeidsprosjekter